

Чорний О.В.

Міжрегіональна Академія управління персоналом

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19 В УКРАЇНІ

Досліджено базові трансформації, що відбуваються в системі охорони здоров'я та детерміновані сучасним соціально-економічним станом в Україні. Пандемія може спровокувати в Україні економічну рецесію, змушуючи органи державної влади приймати термінові заходи з пом'якшення наслідків довготривалішого характеру для економіко-господарських систем і національної безпеки в цілому. Настільки ж серйозний характер носить і посилює вплив пандемії на наявні соціально-економічні кризові явища й спалах хвороб. Вони й без того лягають додатковим навантаженням на систему охорони здоров'я в нашій державі й провокують відсутність стабільності в суспільстві.

Визначено актуальні основоположні соціальні й економічні підстави для росту господарсько-фінансової активності фізичних та юридичних осіб. Багато заходів підтримки бізнесу в період пандемії виявилися ефективними, й вони повинні залишитися і після її завершення. Але, незважаючи на фінансову допомогу держави, багато підприємців на місцях опинилися на межі виживання. Зараз на підприємців найсильніше тисне вантаж багатотисячних банківських кредитів, боргів перед органами місцевого самоврядування з орендної плати за приміщення та земельні ділянки, численних зобов'язань за іншими договорами. Тим часом актуальна натеper статистика по захворюванню на COVID-19 в Україні змусила серйозно задуматися про доцільність відкриття ресторанів, кафе, спортзалів та інших закладів малого й середнього бізнесу.

Обґрунтовано усвідомлення соціумом необхідності часткової ізоляції та самоізоляції для ефективного й швидшого подолання пандемії в Україні. Нині виникають сумніви щодо можливості повернення вірусу ще в цьому році й щодо того, чи варто в такій ситуації жертвувати здоров'ям сотень людей для того, щоб врятувати малий і середній бізнес. Водночас громадяни на своїх робочих місцях все одно зобов'язані дотримуватися маскового режиму й соціального дистанціювання. Зберігається напружена ситуація з поширенням вірусу, а тому абсолютне послаблення карантинних норм злочинно небезпечно. Сподівання на сезонне ослаблення вірусу COVID-19 виявилися марними, люди часто нехтують носінням масок, дотриманням соціальної дистанції, а отже часто страждають від своєї безпечності.

Проаналізовано сучасну державну політику трансформації системи охорони здоров'я як фактор соціальної та економічної стабільності в Україні. В умовах пандемії ніхто не може гарантувати стабільну соціально-економічну ситуацію, початок спаду економіки призведе до тривалішої стагнації. Необхідно запланувати виділення коштів із місцевих бюджетів на оснащення всім необхідним медичним обладнанням для надання медичної допомоги під час COVID-19 стаціонарів, залучених у лікуванні хворих або підозрі на COVID-19 в залежності від імовірних сценаріїв захворюваності, а також організувати виробництво вітчизняних апаратів штучної вентиляції легень, організацію мобільних універсальних бригад для надання комплексу медичних послуг населенню дома, в медико-соціальних установах, в тому числі доставлення лікарських засобів.

Ключові слова: державна політика, пандемія, соціальні й економічні фактори, трансформація, система охорони здоров'я, стабілізація, соціум.

Постановка проблеми. Нині необхідно докласти всіх можливих зусиль для того, щоб звести до мінімуму руйнівні наслідки COVID-19 для належного функціонування системи охорони здоров'я в державі. Необхідно

більшою мірою орієнтуватися на соціально-економічні потреби країни, діяти креативно й працювати системно в суспільно-владній взаємодії [14]. Пандемія COVID-19 викликає глибоку заклопотаність у громадянському

суспільстві, вона може представляти загрозу для національної безпеки.

За оцінками Світового банку, економічні наслідки пандемії можуть привести до того, що близько 100 мільйонів людей у світі опиняться в стані крайньої бідності. Вибухове зростання безробіття, соціально-економічні проблеми, втрата джерел доходу й зростання витрат на продовольство – все це ставить під загрозу доступ до медико-соціальних послуг як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, та може мати довготривалі негативні наслідки для функціонування системи охорони здоров'я зокрема й державної соціально-гуманітарної політики в цілому й в Україні [12].

Аналіз останніх досліджень. Аналіз показує, що основна частина малого й середнього бізнесу не припинила підприємницьку діяльність під час пандемії COVID-19 і карантинних заходів. Офіційно працевлаштовані громадяни в основному, продовжили роботу, а масові звільнення на підприємствах, в установах і організаціях практикувалися рідко [10].

Серед секторів економіки найпостраждалішою виявилася сфера надання послуг населенню з проживання, зокрема готельний бізнес і сфера харчування. Також існує загроза подорожчання ліків і зниження частки недорогих препаратів на ринку, це особливо важливо в посткарантинний період, коли потреба в ліках видимо не буде знижуватися, але водночас можливе зростання цін позбавить людей можливості їх купити [3]. Державна політика регулювання ринку ліків повинна бути лише частиною комплексу законопроектів та ініціатив, які роблять систему охорони здоров'я в Україні в цілому гнучкішою та зручнішою для людей.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування ролі й значення трансформації державної політики в системі охорони здоров'я в період пандемії COVID-19 на сучасному етапі в Україні.

Для цього необхідно розв'язати такі завдання:

1. Дослідити базові трансформації, що відбуваються в системі охорони здоров'я та детерміновані сучасним соціально-економічним станом у державі.

2. Визначити актуальні основоположні соціальні й економічні підстави для росту господарсько-фінансової активності фізичних та юридичних осіб.

3. Обґрунтувати усвідомлення соціумом необхідності часткової ізоляції та самоізоляції для ефективного й швидшого подолання пандемії в Україні.

4. Проаналізувати сучасну державну політику трансформації системи охорони здоров'я як фактору соціальної та економічної стабільності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останнього часу малий і середній бізнес підраховує суцільні збитки, але найважче доводиться дрібним підприємцям, які працюють у сфері послуг, і магазинам непродовольчих товарів [8]. Уряд у терміновому порядку прийняв низку безпрецедентних заходів для його підтримки: пільгові кредити, відтермінування податкових і страхових платежів, відтермінування орендних платежів, зниження адміністративно-бюрократичного навантаження.

Надана підтримка бюджетоутворювальним підприємствам, фінансова допомога областям, які найбільше зіткнулися з падінням доходів, захист від банкрутства, підтримка пенсіонерів, сімей із дітьми, безробітних. Передбачається актуалізація та фінансова підтримка системної діяльності для інформаційно-роз'яснювальної роботи з населенням із першими ознаками COVID-19 та алгоритму дій у разі їх появи. Створено організацію мобільних бригад по забору біоматеріалу, доставленню лікарських засобів і лікуванню пацієнтів із COVID-19 і пневмонією, відбулося розширення переліку медичних організацій для проведення амбулаторної комп'ютерної томографії із залученням наявних ресурсів і забезпеченням повного охоплення потрібних досліджень.

На початковому етапі пандемії передбачено створення центрів компетенцій з усіма вузькими спеціалістами для амбулаторного рівня з консультування хворих, організація дистанційного динамічного спостереження за пацієнтами з хронічними захворюваннями, осіб похилого віку, організація ізоляторів у приймальних відділеннях багатопрофільних стаціонарів [6].

Надалі застосовано впровадження заходів з інфекційної безпеки й захисту медичного персоналу в медичних організаціях, розробку й затвердження алгоритму дистанційного спостереження хворих із COVID-19 на амбулаторному рівні, а також розробку й затвердження алгоритму динамічного спостереження хворих із хронічними захворюваннями, в тому числі осіб старше 65 років і старше в період несприятливої епідеміологічної ситуації по COVID-19.

Передбачається також зміцнення інфраструктури й матеріально-технічного оснащення медико-санітарних інституцій із продовженням дії спеціального порядку проведення державних закупівель

способом з одного джерела для першочергових потреб по COVID-19 до кінця поточного року й приведення протиінфекційних стаціонарів, стаціонарних медико-соціальних установ у відповідність до вимог інфекційної безпеки. Окрім цього, необхідне збільшення ліжкового фонду інфекційних стаціонарів, в тому числі шляхом перепрофілізації карантинних ліжок, дооснащення санітарним автотранспортом вітчизняного виробництва служби швидкої медичної допомоги [4].

Окремо йдеться про забезпечення лікарськими засобами й засобами індивідуального захисту із забезпеченням достатнього запасу лікарських засобів і медичних виробів в інфекційних і провізорних стаціонарах, а також перепрофільованих і карантинних стаціонарів медико-соціальних інституцій, збільшенні обсягів вітчизняного виробництва лікарських засобів і медичних виробів для хворих COVID-19. Планується переглянути й спростити чинні процедури щодо державної реєстрації, видачі сертифікатів відповідності, ціноутворення, а також переглянути граничні ціни для поліпшення доступу до лікарських засобів і медичних виробів [2].

Важливим на сучасному етапі є недопущення перевищення граничних цін на лікарські засоби під час роздрібною реалізації та забезпечення та підготовка висококваліфікованих кадрів для роботи в карантинних стаціонарах [1]. На стадії реалізації розробка програми з навчання базовим принципам профілактики й лікування COVID-19. Також буде вжито комплекс заходів надання підтримки медичним працівникам та їхнім родинам, заходів соціальної підтримки, додаткові пільги, стимулювальні виплати й інші матеріальні й нематеріальні стимулювальні заходи за рішенням органів місцевого самоврядування.

Аргументовано мають бути спрощені процедури прийняття на вакантні посади фахівців системи охорони здоров'я без проведення конкурсних процедур або з її істотним спрощенням [15]. Крім того, планується підготовка й перепідготовка фахівців для роботи у вірусологічних, бактеріологічних лабораторіях і лабораторіях особливо небезпечних інфекцій. У сільській місцевості в близькому майбутньому відкриють лабораторії з діагностики COVID-19 на базі вже наявних медичних установ.

Натомість у соціально-економічному контексті необхідно зазначити, що близько половини громадян України вважають себе неготовими до продовження карантину понад 2–3 місяців. Підприємці дали оцінку урядовим заходам із підтримки біз-

несу, пакет порівняно ефективних заходів складається з кредитних і податкових канікул, продовжень державних гарантій, захисту від імпорту шляхом значного підвищення митних тарифів і податкових канікул для найманих працівників [13]. В умовах пандемії коронавірусу прийнята низка нормативно-правових актів, які, з одного боку, захищають ринок ліків від фальсифікації, а з іншого – спрощують до них доступ. Цей напрямок необхідно розвивати для зміцнення конкуренції та підвищення якості послуг, і звичайно для доступності препаратів для кінцевого споживача.

Серед іншого, повинна розглядатися зміна структури аптечного бізнесу й зміщення акценту в сторону повноцінного забезпечення громадян усіма засобами індивідуального захисту, зміна маршрутизації пацієнтів, перелаштування графіку роботи лікарень для того, щоб мінімізувати ризик спалахів інфекційних захворювань у медичних установах. Окрім цього, з'являються ініціативи, які безпосередньо не зумовлені вірусною небезпекою, система охорони здоров'я стає доступнішою для людей, хоча, безумовно, залишається ще багато нерозв'язаних питань [11].

Водночас залишається нерозв'язаною низка соціально-економічних проблем, в тому числі те, що велика кількість людей знаходяться на межі повного розорення, а на шальках терезів добробут сімей, де є люди похилого віку й діти. Йдеться і про доведених до відчаю власників туристично-готельного бізнесу, ресторанів, які зараз змушені залишатися безробітними або поневірятися в пошуках зайнятості. Приватним підприємцям треба дозволити здійснювати свою господарську діяльність із дотриманням жорстких епідеміологічних норм.

Заклади громадського харчування мають працювати із дотриманням соціальної дистанції, з обов'язковим використанням засобів індивідуального захисту працівників і відвідувачів. Необхідно поетапно й далі відкривати магазини, в тому числі непродовольчих товарів та одягу, перукарні, чергові групи в дитсадках, запускати на лінію муніципальний транспорт, дозволити заняття спортом на відкритому повітрі й диференційовано в закритих приміщеннях у залежності від можливості дотримання санітарних норм.

Для зведення до мінімуму руйнівних наслідків і враховуючи можливість продовження пандемії COVID-19, для стабілізації національної безпеки й для забезпечення охорони здоров'я необхідно зробити державну соціально-гуманітарну політику у сфері стійкішою до впливу зовнішніх

факторів [9]. Важливим нині є обґрунтування ролі й значення трансформації державної політики в системі охорони здоров'я в період пандемії COVID-19 на сучасному етапі в Україні.

Необхідно негайно вжити заходів щодо удосконалення збору даних для вироблення рішень, забезпечення інклюзивності економіки й соціального захисту для скорочення масштабів убогості населення та банкрутства підприємств, особливо малого й середнього бізнесу, налагодження позитивної соціально-економічної ситуації в державі й удосконалення формування та реалізації державної соціально-економічної політики [7].

Висновки. Початок пандемії COVID-19 негативно вплинув на всі соціально-економічні показники в державі, на джерела засобів до існування великої кількості людей, кількість потерпілих від пандемії та її наслідків і надалі зростає. Суспільство страждає від гострої форми

відсутності в достатній кількості з належною якістю медико-соціальних послуг і потребує невідкладної гуманітарної допомоги в цілому [5]. Для стратегічної діяльності з реалізації цих пріоритетних напрямків потрібні вагомій системній зусилля органів державної влади й місцевого самоврядування в Україні.

Громадянська коаліція у форматі суспільно-владної взаємодії для забезпечення соціально-економічної стабільності й ефективної діяльності системи охорони здоров'я має бути детермінована політичною волею високого рівня. Повинна вестися робота з об'єднання зусиль органів державної влади й місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін, закликаючи їх діяти спільно, збирати й аналізувати дані для кращого розуміння нових тенденцій та оперативного виявлення будь-якого погіршення епідеміологічного стану в Україні.

Список літератури:

1. Баценко Д., Брагінський П. Як організувати систему надання первинної медичної допомоги на місцевому рівні: операційне керівництво / Міністерство охорони здоров'я України. Київ, 2018. URL: http://moz.gov.ua/uploads/0/4992-phc_operational_manual_apr_2018_fin_web1 (дата звернення: 17.05.2020).
2. Безперервний професійний розвиток лікарів / Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/moz-ukraini-oprijjudnilo-dlja-gromadskogoobgovorenja-nakaz-pro-bezperervnij-profesijnij-rozvitok-likariv> (дата звернення: 07.06.2020).
3. Вороненко Ю., Радиш Я. Медичне право в системі права України: стан і перспективи розвитку. *Український медичний часопис*. URL: <https://www.umj.com.ua/article/371/medichne-pravo-v-sistemi-prava-ukrainistan-i-perspektivi-rozvitku> (дата звернення: 17.05.2020).
4. Впровадження медреформи без розбудови інфраструктури первинної ланки неможливе. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/vprovadzheniya-medreformi-bezrozbudovi-infrastrukturi-pervinnoyi-lanki-nemozhlive-zubko/> (дата звернення: 19.05.2020).
5. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; ред. кол.: Ю. Ковбасюк, К. Ващенко, Ю. Сурмін та ін. Київ : НАДУ, 2014. 448 с.
6. Державна політика у сфері охорони здоров'я : колективна монографія : у 2 ч. / упоряд. проф. Я. Радиш ; передм. та заг. ред. проф. М. Білинська, проф. Я. Радиш. Київ : НАДУ, 2013. Ч. 1. 396 с.
7. Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22 лютого 2019 р. № 446 / Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministrymandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019--446-dejaki-pitannjabezperervnogo-profesijnogo-rozvitku-likariv> (дата звернення: 19.05.2020).
8. Деякі питання реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для первинної медичної допомоги на 2019 рік : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1117 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2018-%D0%BF> (дата звернення: 19.05.2020).
9. Карамішев Д. Стратегічне управління інноваційними процесами в системі охорони здоров'я: державні механізми : монографія. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2006. 224 с.
10. Кризина Н. Державна політика України в галузі охорони здоров'я: генезис, тенденції та закономірності розвитку : монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2007. 224 с.
11. Лаврентій Д. Механізм державно-приватного партнерства в процесі реформування сфери охорони здоров'я в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 «Механізми державного управління» ; М-во освіти і науки України, ПАТ «Вищ. навч. закл. «Міжрегіон. акад. упр. Персоналом». Київ, 2019. 20 с.
12. Людський розвиток в Україні: інституційне підґрунтя соціальної відповідальності : колективна монографія / за ред. Е. Лібанової. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2017. 368 с. URL: https://www.idss.org.ua/monografii/2017_lud_rozvytok_kolektyvna.pdf (дата звернення: 20.05.2020).

13. Пальчук В. Пріоритет 2018 року – реформування сільської медицини. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3332:silska-meditsina-v-konteksti-medichnoji-reformi&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 20.05.2020).

14. Парубчак І. Вплив громадських організацій та об'єднань на соціальні характеристики державного управління в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. №. 1. С. 112–116.

15. Права человека в сфере охраны здоровья: практическое руководство / под научной редакцией А. Жаппаровой. Алматы : Из-во «Art Depo Studio», 2012. 280 с. URL: https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/a9e0bb10-60f2-4c19-afd1-2e44d39e924a/Practitioner-Guide-Kazakhstan-Russian20130516_0.pdf (дата звернення: 17.05.2020).

Chornyi O.V. STATE POLICY OF HEALTHCARE TRANSFORMATION AS A FACTOR OF SOCIAL AND ECONOMIC STABILITY DURING THE PANDEMIC COVID-19 PERIOD IN UKRAINE

The basic transformations that take place in the health care system determined by the current socio-economic situation in Ukraine are studied. A pandemic could provoke an economic recession in Ukraine, forcing public authorities to take urgent measures to mitigate the effects of a longer-term nature for economic systems and national security in general. The pandemic has an equally serious impact on existing socio-economic crises and disease outbreaks. They already place an additional burden on the health care system in our country and provoke a lack of stability in society.

The actual basic social and economic bases for growth of economic and financial activity of physical and legal persons are defined. Many business support measures during the pandemic have proved effective and should remain so after the end of the pandemic. But despite financial assistance from the state, many local entrepreneurs are on the brink of survival. Now the burden of thousands of bank loans, debts to local governments for rent for premises and land, numerous obligations under other agreements puts the strongest pressure on entrepreneurs. Meanwhile, the current statistics on the incidence of COVID-19 in Ukraine have made us think seriously about the feasibility of opening restaurants, cafes, gyms and other small and medium-sized businesses.

The society's awareness of the need for partial isolation and self-isolation in order to effectively and quickly overcome the pandemic in Ukraine is substantiated. Today, there are doubts about the possibility of the virus returning this year and whether it is worth sacrificing the health of hundreds of people in such a situation in order to save small and medium-sized businesses. At the same time, citizens at their workplaces are still obliged to adhere to the mask regime and social distancing. There is a tense situation with the spread of the virus, and therefore the absolute weakening of quarantine standards is criminally dangerous. Hopes for a seasonal weakening of the COVID-19 virus have been dashed, with people often neglecting to wear masks, maintaining social distance, and thus often suffering from their safety.

The modern state policy of health care system transformation as a factor of social and economic stability in Ukraine is analyzed. In a pandemic, no one can guarantee a stable socio-economic situation, the beginning of the economic downturn will lead to longer stagnation. It is necessary to plan allocations from local budgets for equipping all necessary medical equipment for medical care with COVID-19, hospitals involved in the treatment of patients or suspected COVID-19, depending on the probable scenarios of disease, as well as to organize the production of domestic ventilation devices. lungs, the organization of mobile universal teams to provide a range of medical services to the population at home, in medical and social institutions, including the delivery of medicines.

Key words: public policy, pandemic, social and economic factors, transformation, health care system, stabilization, society.